

TUINMAN VAN DE BISSCHOP

We hebben nooit weer geprobeerd te deserteren. De dood was overal waar ik was geweest, en de geur van de doden zal ik nooit meer vergeten. Mijn trommel leidde iedere keer weer gewone mensen net als mij en hooggeplaatste edellieden naar een wisse ondergang. Vriend of vijand, beiden wisten zich gesteund door God. Een God die zeker niet aan de wapens zat, maar er wel was als mensen in het uur van hun dood gesteund moesten worden. Alleen de dood zelf had mij van dit alles kunnen bevrijden. Blijkbaar waren er andere plannen.

Toen ik eind 1674 als tamboer ontslagen werd, was ik niet alleen mijn kinderjaren en geloof in de mensheid kwijt, maar ook de hoop mijn vader en moeder ooit nog weer te zien. Ze zouden er nu wel van uitgaan dat ik dood was. De boer had mij als koeherder steeds op het hart gedrukt: als er wat gebeurt met een koe, moeten jij en je vader net zo lang voor niets voor mij werken, tot iedere duit vergoed is! Als ik terug zou keren naar mijn ouders, zou de boer van mij eisen niet één, maar alle koeien te vergoeden die ik op die beroerde dag in juli 1672 verloren was. Thuis wachtte mij een nieuwe slavernij, zo haalde ik in die dagen na mijn ontslag uit het leger in mijn hoofd. Het was dus misschien beter om gewoon dood te blijven.

Ik bleef dan ook in Münsterland. Samen met Herman Alberts, die een oudere broer voor mij was geworden, liep ik op een mooie voorjaarsdag van Ohne – waar ik bij een broer van Herman overwinterde – naar een van de kastelen van de bisschop. Hij had nogal wat bezittingen, en daar lagen zoveel tuinen omheen, dat hij vast wel arbeiders nodig was, hadden wij bedacht. En als die bisschop ons van ons gewone vooroorlogse werk afgehaald heeft, dan mag hij nu ook wel wat anders voor ons regelen, dachten wij erbij. We hadden geen van beiden verstand van tuinieren, maar dat wilden we wel leren. We waren eigenlijk toch een beetje verbaasd dat we ook nog werden aangenomen. We werden aan het werk gezet bij het slot te Ahaus, waar de bisschop doorgaans woonde.

We begonnen er met eenvoudig spitwerk, dat we als soldaten volop gedaan hadden, want een soldaat is meer bezit met wallen opwerpen en sloten graven dan met vechten. We leerden tussendoor alles over planten, snoeien, zaaien, oogsten, kruiden onderscheiden van onkruiden, en wat nodig was voor het maken en onderhouden van de hof (= moestuin) en de plantagerieën (= siertuinen met bomen, struiken, heggen enz.). Al verdiende het niet veel, we hadden maanden achtereenvolgend vast werk en we maakten plannen om zelf een bouwerij te beginnen, als we het geld ervoor bij elkaar konden krijgen. We hoopten van het beetje dat we verdienden wat te kunnen sparen, maar we kregen de tijd er niet voor. Iedere keer weer als er wat extra munten in onze buidel zaten was er wel een feest dat ons aantrok. Het kwam ook voor dat de bisschop ons enige tijd niet nodig was, en we moesten teren op wat we inmiddels al verdiend hadden.

Een 17de eeuwse spotprent van Berend van Galen, bisschop van Münster. Als we de prent omdraaien, zien we een varken.

In 1676 ben ik trouwens in zo'n periode dat de bisschop teveel mensen aan het werk had nog een paar maand met Herman in Nederland geweest. We hoorden dat de edele familie Bentinck tuinen wilde aanleggen. We boden ons aan, met geloofsbrieven van de bisschop. We deden ons best er wat moois van te maken. Na afloop zijn we weer naar de bisschop vertrokken, die ons – zoals beloofd was – weer aannam. Er was weer genoeg te doen rond zijn kasteel, en er was weer behoefte aan volleerde tuinlieden zoals Herman en ik. Want volleerd waren we inmiddels. Zo bleven we aan het werk in Ahaus tot eind 1678. In september 1678 stierf de bisschop. Zijn opvolger had andere plannen, waar minder tuinlieden voor nodig waren, en Herman en ik konden net voor de winter onze zak met spulletjes over de schouder gooien en vertrekken. In feite had de bisschop mij voor de tweede keer beroofd van mijn

levensonderhoud en al mijn kennissen. Dit keer door zelf te sterven. Aan de andere kant gaf hij mij de kans op een nieuw leven, door de opleiding tot tuinman.

Op het graf van Bommen Berend wordt hem een kruis voorgehouden. Hij lijkt te willen bidden, maar negeert de lijdende Christus.

